

ЗАВИЧАЈ

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ И ПОУКУ.

Број 11.

У Новоме Саду 12. Марта 1878.

Год. I.

ФРОМОН МЛАЂИ И РИСЛЕР СТАРИЈИ.

НАПИСАО АЛФОНС ДОДЕ.

ПРВА КЊИГА.

(Наставак).

Од тога времена, од како га та знаменита несрећа задеси, била му је увек права замука, кад је морао радити какав посао у писарници. С тога је по невољи приморан био, да тражи себи други начин живота, па се тако пребијао од немила до недрага. Удари дакле у стокућарење, тржарећи вином, књигама, тљивама, уљем, сахатовима и многим другим стварима. Само што му је све то брзо додјавало. Тражио је и тражио, али никако да нађе такво занимање, које би му приличило као некадашњем трговцу, који се возио на својим колима. И тако мало по мало, не приватајући се никаква посла, дође до тога, да се постао прави беспосличар, лењивац, лези слабе да те једем.

Често се приговара уметницима, да имају душница у глави, да су ћудљиви, да не маре за све оно, што је свакидашње, и да тако пођу стрампутицом; али ко ће испричати све нехешне будалаштине, све луде претераности, које ће починити човек беспосличар од грађанског реда, само да би могао ма чим испуни свој незнатан живот? Г. Шеб шетао се,

тумарао је свуда, али се и у томе држао неких правила. За цело време, док се градио севастопољски булвар, одлазио би тамо по два пута на дан, да види „одмиче ли се посао с места.“

Нико на свету неје знао боље од њега за све на гласу дућане, као и то, шта се у ком продаје. Када би госпођи Шебовој досадио муж јој, који је као какав блесан знао да гледа кроз прозор по вас дан, тада би га скидала с врата, говорећи му: „Ти знаш да се тамо доле, на углу улице шошке, продају добри колачи. . . . То би добро било данас после ручка нама за спас. . .“

И г. Шеб сишао би се доле на булвар, обшљао би све дућане редом, дочекао би омнибус и пропустио би по дана, да са славом донесе кући својој два колача за три крајцаре, па да онда уморен брише зној са чела.

Г. Шеб волео је лето, недељу, велике шетње по кламаратској или роменвиљској прабини, јавне светковине и вреву светску. Он је био од оних људи, који су целу недељу

дана пред петнаестим августом посматрали црне светиљке, танковрха стабла и друге припреме за наполеонов дан. А то беше госпођи Шебовој по вољи. Бар се тада то старо чангрисало неје врзло око њена стола, неје га морала слушати како булазни, како ђаска којешта о својим огромним подужећима, како грди прошлост, како се љути, што не може да заслужи новаца.

Истина да ни она, јадница, неје много заслуживала, али је бар умела тако добро штедети, да невоља, и ако се више пута закукавала, ипак за то неје могла продети у њихове три вазда чисте собице, и нахудити што њиховим искрпљеним хаљинама и њиховом старом намештају са превлакама.

Према шебовим вратима, на којима је халка од бакара, била су још двоја вратаоца.

На једнима је била посетница, прикована са четири клинчића, с натписом: „Рислер, цртач за творнице.“ На другима је прилепљена таблица од коже, а на њојзи натпис златним писменима:

Г. ДЕЛОБЕЛОВЕ

зготовљавају птице и бубе за помодне ствари.

Врата породице делобелске била су често отворена. Тада си могао видети пространу собу, и у њојзи две женске, матер и кћер.

Кћи је изгледала као да је још дете.

Те две бледе женске, уморене од рада, зготовљавале су један од оних хиљаду фантастичних предмета, што се продају по Паризу као помодне ствари.

У то доба била је мода, да се на шепирима и на оделу за играчке носе мајушне птичице из јужне Америке. У тих птичица је перје сјајно и наличи на драго камење. Такве птичице израђивале су Делобелове.

Нека велика трговина, која је робу примала управо с Антила, слала им је неотворене, дуге, лаке кутије. Кад су се те кутије отвориле, то би се дизао читав облак од прашине, од сичана. У тим кутијама су лежале у редове поређане сјајне бубице, сићушне птичице, којима су крила припетљана била на траци од фине хартије. Све то морало се дотеривати. Бубице је ваљало утврдити на жице, да трепере, перје од медосаса згладити и углајисати, оштећене ножице црвене, као мерџан, свилом повезати, и ако су се где очи угасиле, на место њихово уметнути два сјајна бисера. На тај начин дотериване бубице и птичице, изгледале су као да живе.

Матери је био посао, да приуготови онако, као што јој је кћи казивала; јер Дезире, и ако још веома млада, имала је вавредан укус и редак дар, да што изуме. Ни она неје знао тако згодно као она уметнути мале главе птичица два ока од бисера и рамахати им опала крилашца.

У детињству своме пала је тако незгодно да је морала храматити, али тиме неје ништа изгубило њезино нежно и правилно лице од своје дражести. Дезире Делобелова, ваљда за то, што не могаше често излазити, имала је ђаше господско, бело лице и беле руке. Чим се шљала се увек лепо. Дане своје трајала седећи у наслоњачи, а за столом, на ком биле нагомилане помодне слике за углед шарене птичице, те је тако заборављала своју рођену беду, радећи на том убавом, а таштом послу, који беше лепа замена недовољном јој животу.

Она је сањарила, како ће сва та крилашца да отпрхну са њенога мирнога стола у парижки свет, на сјајне светковине па ће да засину у светлим дворанама. Време по томе, како је своје бубице и птичице дотеривала и удешавала, могло се погодити да се мисли. Кад су је спападале бриге и јади, она би се малени кљунићи у вис, а крилашца се опружила у ширину, као да су спремна одлете у најдаље даљине, далеко од јаднога живота у петом спрату, далеко од стана тега беду и невоље љуте. А кад би се осећала да је сретна, то би и птичице биле веселдрске и несташне, као што је несташна ђудљива и сама мода...

Сретна или несретна, Дезире је радувек једнаким маром. Од рана јутра до мрака сто јој је био пун њезина посла. Први сумрак, када су звона звонила у тимици на одмор, госпођа Делобелка упада би своју лампу. Тада би се обе поткремало јелом, па су се на ново прихваћиле посла.

Те обадве неуморне жене имале су једнако задатак, увртели су себи у главу једну идеју, која им не даде, да клону под бременом мучнога ноћнога рада.

Та мисао њихова беше, да се глумом слава славнога Делобела пронесе светом.

Од када је Делобел оставио покривач позорнице, па је дошао у Париз, да тумари, од то доба чекао је једнако, да га наићи на разборитог, узорног, увиђавног витеља, који ће умети пронаћи даровите

це, као што је, ето, он, па ће га тако лепо потражити, да му преда улоге, које ће бити таман као скројене за њега. Може бити, особито у почетку, да је и могао доћи у какво позориште трећег реда, али Делобел се не хтеде тако јако понизити.

— Боље је да чекам, да се борим, — говорио би једнако А шта је под том борбом разумевао, било је ево ово:

Јутром би у својој соби, често још у постељи, ударио у приказивање својих некадањих улога, па кад би из ненада почео говорити силним гласом звучне, али празне речи из комада по имену „Антони,“ или из „Лечника за децу“ — Делобелове би се стресле и уздрхтале. После доручка излазио би у шетњу, па би се шетао до пред вече. Корачао је ситно. Мета му је шетњи била „Шато до“, па црква свете Мадлене. У устима му је била зубна чачкалица. Шешир би мало накривио, руке су му биле увек у рукавицама, а одело на њему светло, чисто.

Одело је било у опште за њега ствар веома важна. То је био као неки главни услов за његову срећу, прави мамац за управитеља — за оног узорног, увиђавног управитеља, као што га је он себи замишљао, — који никако не би могао примити у своје друштво човека у подераном оделу.

Делобелове су дакле морале водити бригу о томе, да му како год чега не понестане. Може се помислити, колико ли је птичица морало отприхнути, док се задео и накитио момак од оваква створа и кова! Али Делобелу се чинило, да је то нешто са свим природно, што се други старају о њему.

По његовој памети несу се мучиле, несу радиле жена му и кћи за њега, већ за оног тајанственог, непознатог генија, који је у неку руку у њему био.

Породица Шебова и Делобелова наличила је нешто једна на другу по својој невољи. Разлика је била само та, што Делобелови несу били тако тужни. Шебови су живели тек да живе. У њих је пролазио један дан за другим без промене, без наде у лепшу будућност, а глумачка породица је сањала о бољој срећи, надала се бољим данима.

Шебови су били као људи, који станују у затвореном кланцу, од куд нема излаза. Делобелови су становали у тесној, мрачној улици, камо је слабо допирао зрак и светлост, ал' ту је одмах на близу био велики булвар. Осим тога госпођа Шебова изгубила је веру

у свога мужа, а њезина сусеткиња, Делобелка, очарана чаром уметности, неје могла ни за часак се посумњати о своме мужу.

Па ипак већ од више година заман пије г. Делобел бермет с позоришним агентима, заман суши чашице с поглаварима тапшачким, заман срче горку ракију с писцима позоришних дела, с драматурзима и са славним стројником, који је измислио више стројева. Заман му је сва та мука, кад нигде не може да добије глумачкога места.

Тако је тај јадник, не одиграо ни једне улоге, спао од првог љубавника на јунака, од јунака на старачке улоге, а од тих на улоге бедастих људи . . .

И ту се сретно заглибио!

Више пута чинили су му понуде, да може заслужити себи кору хлеба. Нудили су га, да буде деловођа у неком клубу, или у кавани, да надгледа велике дућане, као што су „Фар де ла Бастиљ“, „Колос де Родос“. За то се не тражи много, само да је човек учтив, а то је умео бити Делобел Па ипак на све те предлоге и понуде, одговарао би велики овај човек јуначки: Не! Никада!

— Ја немам права, да се одречем позорице! . . . — била му је стална узречица.

Та изрека била је ванредно комична у устима тога јадника, који већ од више година неје излазио на позорицу. Али одмах те је прошла воља да се смејеш, чим си му видео жену и кћер. Те јаднице, ма да су оне дању ноћу увлачиле у себе прах од сичана, ма да су се мучиле до зла Бога, да својом иглицом утврде птичице на жици: то су ипак за то увек енергично понављали:

— Не! Не! Г. Делобел нема права, да се одрече позорице.

Да сретна човека, коме је госпоцки осмех, и навика, да у драми заповеда и налоге издаје, прибавила и у животу право, да му се сви диве, да га маже, као да је од краљевске лозе! Кад би се сипао из свога стана, сви су га трговци из улице фран-буржоаске поздрављали с поштовањем, а по оној љубави, коју паризлије указују према свакоме, који припада позоришту. Он се увек лепо носио. Па је био тако добар, тако учтив. . . Само што је пагио силно, кад се сетио, да он, некадашњи Руј Блаз, Антони, Рафаел у „Девојкама од камена,“ Андрија у „саванским гусарима,“ мора сада да носи сваке суботе у вече под пазухом кутију са робом своје жене и кћери,

мора да носи у трговину са цвећем у улици сен-дениску! . . .

Па ипак је тај посао обављао Делобел с таквим достојанством, с таквом урођеном удворношћу, да је трговкиња, кад му је исплаћивала рачун, увек била у великој неприлици, како ли ће том савршеном центлмену предати у руке ситну заслугу од целе недеље дана.

Тада се наш глумац не би враћао дома на вечеру. То су знале Делобелове. Он би том приликом увек гледао, да се сусретне случајно на булвару са којим год од својих другова глумаца, који су тако исто мислили као и он да их људи не умеју ценити — а у том клетом занату има их много што тако мисле — па би му тада платио вечеру. . . .

Што му је после тога још преостало, то би доносио кући, и предавао савесно и тачно жени и кћери својој, које су му биле на томе још захвалне. Кад што би понео својој жени китицу цвећа, а за ћерку ма најмањи дарак, ситницу, какву год лудорију. А за што да не понесе? Тако је то обичај на позорници. Како се ту лако и весело бацају лудори кроз прозоре.

— Лудаче! Узми ту кесу с новцима и реци твојој госпођи, да је очекујем.

Делобелове су често долазиле у неприлику, особито кад је настало време, па им се роба неје тражила у Паризу; али за то ипак не би никад клонуле духом.

Срећом, што се увек тада ту налазио добри Рислер, свагда готов, да помогне својим пријатељима.

(Наставиће се.)

Јунаков гроб.

Под горицом гробак стоји —
Ту је храбар јунак пао,
Што је оштрим својим мачем
Славан спомен подигао.

Испод горе у долини
Шарени се дивно цвеће
И поточић љаким током
Кроз мирис се тихо креће.

У Загребу 1878.

А млађана једна мома
Свако вече, сваке зоре
У долину ову шеће
Из сеоца одозгоре.

Па ту бере шарно цвеће
И јунаков гробак кити,
А над гробом уздах пушта:
Увек ћу ти верна бити!

Душан Рогоћ.

Крај стуба слободе.

(Наставак.)

Смрћу краљевом обележен је важан одсек у француској револуцији. Тиме је свршено било с монархијом. Сад је ваљало у једно исто време одбравити земљу од спољних нападаја и унутри републиканску организацију извести. Место тога рат за одбрану претворио се на скоро у нападачки и освајачки рат, а унутри се није градила република, него се уништавали политични противници. Жирондисте и јакобинци наставише своју кобну распру. Жирондистичка странка неимађаше оне енергије, која је једино кадра била, да спасе републику и отаџбину од спољних и унутарњих непријатеља. Робеспјер пак са својим присталицама могао је само пролазна успеха постићи путем застрашивања, али је тиме морао шеодити ствари коју је мислио да заступа.

Утисак, којег је учинила краљева смрт, друкчији је био у Француској, а друкчији на страни. Било је истина и у земљи самој многих, који жалише пређашњег краља, била је

странка ројалистичка, тад растројена и застрашена, али ипак довољно снажна, да јој се глас начује. На скоро се срџба те странке показала у отвореним устанцима. Ипак је струја против краљевства и оне туђе војске која је краљевству у помоћ притицала, толико била моћна у Француској, да се бар за прво време није могло бојати ројалистичког преврата.

На страни пак вест о смрти краљевској узрујала је и потресла престоле европске. Енглески је народ у то доба већ постао конзервативним. Пит се одважио, да копље побде у име такозваног права краљевског. Да је француском посланику упутство, да за два месеца остави Енглеску. Народни конвенат огласио је уједно и Енглеској и Холандској рат. Руска царица Катарина II. била је истински забављена са својим плановима напрема Пољској, али је ипак прекинула трговачке уговоре, који су Француској корисни били. Прусска и Аустрија водеше такође рат проти

Француске, али се неверљиво обазираху и на Русију и на Енглеску, бојећи се преваре и изневере. У Италији је борба трајала. На скоро се одпочео рат и са Шпанијом.

Да Француску није раздирала страначка борба, лако би могла поразити непријатеље револуције, који ратоваше тромо и неверљиво један спрам другог. Омладина француска уз звуке марсељезке била је ратоборна и радо је маширала на границу. Маса је још била одушевљена, али је неверљивост кочила војсковође и државнике.

*

За време Људевитове парнице дошао је Димурје потајно од војске у Париз. Зловољан и озлојеђен вратио се натраг војсци. Ни једној странци није веровао, јер му се ни једна не хтеде поверити. Најближи му је био Дантон. Како пак обојица хтедоше да владају, то се није могло ни помислити, да ће међу њима до искрена споразума доћи. Димурје требао је да очува част француског оружја, која је тад у опасности била. Међу тим се у његовој глави по све друге мисли врзле. С орлеанском кућом удешавао је преврат у корист монархије, а на пропаст републике. Набусито се понашао према комесарима, које му је конвенат у логор изаслао. То је побудило сумњу у републиканаца. Ђенералов је план био, да поведе војску против Париза и да младој републици крај учини. Али револуциони комесари стражарише. 2. априла дођоше у његов логор и донеше му заповест, да има у Париз доћи. Димурје се противио томе. Кад му комесари рекоше, да је збачен, даде их затворити и издаде их Аустријанцима. Но на скоро мораде и он са неколико присталица својих побећи и једва умаче од смрти.

*

Издајство тога ђенерала много је допринело, те је пала и жирондистичка странка. Истина нико није од те странке с њиме у тесној свези био толико, колико Дантом. Ал' је то издајство расположење у народу раздражило, те га принудило, да се лати одлучних мера, таквих, за које жирондисте не марише. Тиме је отворен раздор између јавног мњења и жирондистичке странке, а тиме је постајао све траљавији положиј те странке.

Ролан је два дана после краљеве смрти иступио из министарства (23. јан. 1793) и повукао се у приватан живот. Тиме је министарство изгубило и оно мало угледа, што

га је од септембарских дана уживало, и постало је сиграчка странака, именито јакобинаца, који се све одважније и смелије истицаше.

Неприлике за републику биваху све веће. Зима и глад у години 1792—1793 владаше строго и народ озловољише. Вредност је асињатима све већма падала. Народ, који незнађаше законе трговине и обрта, захтеваше, да држава утврди цену за сва сретства за живљење. Мара' је подстрекавао светину против капиталиста, трговаца, научењака и некадашњих властелина, те је отворено позивао, да се понови септембарско мрцварење. Борба је у народном конвенту постајала све жесточија.

Вести о немиру у Лијону, побуни у Вандеји, о издајству Димурјевом, о победама непријатеља на Рајни, све је то још већма узрујало страсти и побркало појмове.

Склопила се тајна завера против жиронде. Јакобинци и кордељери знали су организовати своју снагу не само у Паризу, него и по департаманима. Ноћу 6. марта држао је „одбор за општи устанак“ тајну седницу, у којој је закључена смрт двадесет-двојици жирондистичких посланика. Једни предлагашу, да се Верњо, Брисо, Гаде, Петијон, Барбару и њихови пријатељи обесе о гране тилеријских дрва, а други хтедоше, да се одведу у тамницу, па да их потуку на септембарски начин. Неки предлагашу опет, да се убију усред конвента, а неки у становима њиховим. Ноћу између 9. и 10. марта имало се убијство то извести. Жирондисте дознадоше случајно за ту заверу, па је осујетише, ал' само за кратко време. Јакобинци усавршише свој убилачки сустав. Организоваше тога ради „револуциони суд“, који се састојао из девет судија и није се за форму везивао. Жирондисте видеше, шта значи такав трибунал. Верњо је рекао: „Та је инквизиција хиљаду пута страшнија од оне у Мљетцима“.

Дантон се није могао сложити с Робеспјером, баш као ни са жирондистама. И Марата је мрзио. Дантон га је назвао несретником, који ништа друго, до само крви, те крви иште. Жирондистичка странка није се хтела да измири с Дантоном. Растављала их септембарска крв. С тога се Дантон заклео, да је упропасти. Краљевство је срушено, република проглашена, ал' у тој републици не беше републиканских врлина. Мржња је била јача од љубави, страначка страст силнија од пожуде за слободом и правicom.

Питање се врзло око тога, ко ће да презме власт и силу у своје руке. У погледу будућег устава француског није било међу странкама тако велике разлике у назорима, да би се отуд могла разјаснити она дивља мржња, која је жирондисте и јакобинце раздирала. Обе су странке водиле борбу тако

страсно, да се напоследку није могло помишљати на измирење. Преостала је још само победа ил' пораз. Која странка падне на мејдану, та ће и жртвована бити. Смрт и губилиште, то су били изгледи, који су тој борби уливали духа безобзирног и очајног.

(Наставиће се).

У самоћи.

НОВЕЛА ПАВЛА ХАЈЗА.

На мору је већ неколико дана беснила бура, па је на високој стеновитој обали сорентској земљу ужасним пљуском наводнила. Неки су говорили, да су бајаги у унутарњости Везува чули неки шушањ, као да врије, па су прорицали, да ће Везув скоро сипати ватру. Па почешће се чинило, као да се куће из темеља задрмају, а ноћу се чуло, како посуће, које у орману једно до другог стоји, звечи. Али кад се последњег Априла једва једаред сунце указало и крај учинило непогоди, стајале су мале варошице на равници сасвим здраве читаве међу својим виноградима и баштама за неравце; провалија се није отворила да их прогута, а беспнећем мору ипак је и сувише висока била обала, а да би се могло на њу разлити, те са собом у дубљину однети све, што су људи од вајкада посејали.

Тога последњег Априла после подне, — била је баш недеља — изишао је песник неки — звао се како му драго, то баш није нужно да се зна — из куће, у коју га је бура против његове воље затворила била. По читаве дане гледао је он као какав заточеник с прозора у море, колена је обавио огртачем, јер је соба била каменом патосана, те су му тако ноге зебле; био је под шеширом а сваки би се час дохватио чаше, те из ње винца сркнуо, а никако није могао да се угреје. Оно мало књига, што их је са собом на пут понео био, остало је у Напуљу, а у кући његовог домаћина не беше изим календара и једног зборника никакве књиге. Колико ли је он пута сам себи ласкао, да њему у самоћи никад не може дуго време бити. Али ма да је он како жељно довикивао музу, да му време прекине, све бадава, ветар је прогутао његове речи, а ладноћа најпоследње није дала, да се икаква друга мисао у њему породи, до ли жеља, да скоро опет сунце сине.

Па оно је богме и синило, а он је половину тог благословеног дана у томе провео, што је седећи на алтану пустио, да га греје сунце. А кад је тек после ручка пошао друмом уз брдо, открившише му се сви смрзнути осећаји. Још никад није

видио, да је сунце тако сјајно, тако златно, тако величанство, још никад свежина морска није на њ тако скроз и скроз упливисала, те га уздигла. Лишће на смоковом дрвећу за једну је ноћ нарасло, а на шипраг онај тамо сунце је за по дана донело беле цветове. Па куда год путник, намамљен бајним мирисом, у земљу погледи, свуда се плаве непрегледне леје љубичица. Лептири, који се тек тога дана ишчаурили, врве по ваздуху; по свим стазама наоколо силан је свет; неки ходају пешке а неки се воде на малих коли. Са цркви и црквица на далеко се чује звон звона; момци, који су пошли да славе храм цркве у Сан-агати, селу једном на брегу, кличу; а жене се узеле за руке, отежу риторнеле (песме) и иду на вечерње; неке опет стоје на крововима, сунчају се, па гледају у море.

Што се више песник, идући друмом, који се полако уздизао, удаљавао од тога призора, то му је све мучније бивало, да није кадар ничим захвалност своју на толикој дивоти, којом је обузет био, исказати. Одлакшало би му, кад би оданде са стене попевао, да му се глас разлеже у далеку равницу, песму без речи, прост одјек свију свежих гласова око њега. Али се није могао поздати у свој глас, да ће му овај бити достојан тумач његових осећаја. Како ли је сад завидио оном тенористи, који га је у Риму свако вече усхићавао! Са тим гласом да испуни овде ову даљину! Како ли је изгледао сам себи убог, јадан, без живота, као палица у његовој руци, морао је да ћути као крадљивац, који своју тајну не сме да искаже, а овамо је ходио по дивној природи, која је певала и клицала.

„Шта хвале појезију да је прва међу вештинама?“ осече се чисто сам на себе. „Је ли она кадра да олакша грудима под оваким притиском? Нека дођу прваци, који су икада владали мелодичним речима, па да видим, неће ли и они умукнути при овој неизмерној дивоти, као и ја. Чиме да достојно опишу, бар само близу, овај сјај сунчани, етир, море и заносљиви мирис, што долази онде из оног гаја, где су наранце? Чак по-

следњи међу свима, који се хвале, да имају музу заштитницу, чак играч може се у томе погледу претпоставити песнику. Не може ли он тежњу за небом, за свемиром, бар знацима и покретима исказати, не може ли он своје одушевљење свом својом особом, од главе до пете, на видело изнети? Па тек живописац! најнезнатнији и најглупљи, само ако је научио, да сними црту брега оног и манастир онај, за њим шуму, границу мора, а овде дрво, што га је ветар испребијао — како мора тај да је срећан! па тек ако је вештак, па уме да опише бојама светлост, која се лелуја над гором, па у дубљини језеро, које још једнако хуји и таласе баца, као одртине какве сребром везене хаљине, па беле торњеве међу младим дрвима кестеновим, — није, него могао бих га угушити од тешке зависти!

У таквом расположењу сео је на неки камен на друму, па је намрштено око себе гледао. Па у пола је и заслужио био, да се сневесели, што је увидио, да нема dostatно снаге, да своје одушевљење опише; јер он је и изашао био на поље с пуним уверењем, да ће ту наићи на музу, која му је доста дуго леђа окренула била. У цепу је понео био хартије, па се на сваком окомку стене, на сваком крају шуме или баште надао, да ће наћи лиричан мотив какав. Обузела га је била и сувише сујетна жеља, да, где је све у постанку, и он своје биће засведочи. Па зацело свако је већ сам на себи искусио, да га велико дело природе, која се обнавља, доводи у расположење, у коме би се латио најнечувенијих ствари, у немир без циља, где му се жеља порађа, да ма шта створи, да не буде једини, који ништа не чини и угињава, док све друго цвета. Штета само, да та пролетња грозница обично за собом доноси, место икаквог дела, умор и резигнацију.

Па тако је и наш песник резигнирао, али се није зато могао одрећи мржње на друге људе, који су, као што је он мислио, у томе погледу срећнији од њега. „Сад се извлаче из својих рупчага“, мрмљао је он, „па се шире по пољу са мапама и којекаквим справама, те седну за постављен сто мајке природе. Треба само руку да пруже, па ће им иста одмах и напуњена бити. Па кад су им се чула наситила, онда као дар са свечаности, као пехар, из кога су сркали, носе кући своје скице и штудије, које им обнављају успомену и расположење оно, кадгод им само срце зажели. Право богме имају, што иду на југ; ту је за њих постављен сто. Али ми? али ја? Јесу ли мене злобни богови амо домамили, да ме што већма понизе? Није ли доста било, да сам све своје стихове у Риму у ватру бацио, кад сам на

изложби видио слику Фраскатанке? Шта би био цео Петрарка према парчету беаза, на коме би Тицијан насликао салик мадоне Лауре. Кад се још није знало живописати, онда је било право време за појезију. Та и шта је друго појезија, него уверење, које се вечито враћа, да су речи ниски робови, који нису вредни да одреше сапо с ногу мајци природи. На северу, где нема боја ни дивоте, тамо појезија може цветати, тамо она може бити краљица. Овде је пука просијакиња!“

Док је тако неразвишено роптао, гледао је нетренимице у море, које је бивало све тавније, а другим светлијим пругама испрекрштано. У грозничавом бунилу није песнику на ум пало, да би и живописац овде у очајању кичицу из руку бацио. Јер велики део дражи лежао је баш у мењању и игри боја, у бујном животу елемената. Да ли да опровргнемо и остала претерана роптања, којима је песник своју музу нападао? Али знамо ми с ким имамо посла, са једним чланом оног раздражљивог рода“, коме као да је само зато дана реч, да сам себи вечито противуслови. Па можда ћемо доживити, да ће још то вече покајати се свечано, што је био тако и сувише утучен.

Појава, која му се у тај мах с лева на друму указала, дабогме да му није могла очајање угушити; шта више, сад се тек оно распламти. „Само скицу!“ мрмљао је он, „само неколико црта! Како језди на магарцу, једну ногу пребацила преко леђа магарчевих, а седи сигурно, другу пустила да скоро земљу дира; десним се лактом подбочила на колено, а руку држи под вратом, па се игра са ланцем, лице окренула мору; како ли јој дивно пада густа коса на плећа! нешто се у њој црвени; какав корални накит — не, свеже лишће и цветови гранатни. Ветар се игра са марамом, коју није јако стегнула; каква ли је тавна ватра на образима, а каква тек у очима! Кад бих јој сад смео прићи, пак ју замолити, да за једно по сахата застане, тако како сад стоји, па кад бих могао собом понети бар слаб нацрт те дивне појаве, то би било што, на чему би ми свако завидити морао. А у место тога, ако се празних шака вратим у свет, па му усхтем казати, како ли је ово лепо било, рећи ће ми се: „бар да је то когод насликао!“ Али не, ни наликати се не да ово, та млађаност и умилност, те величанствене црте, па према краљевском држању ножица, која се тамо амо нија — ходите кичице свега света, па ми то снимите, ако можете“.

Он је устао био, па је очекивао јахачицу, која се, како је седла, ни макла није, ма да је опазила страног путника. Пројახала је поред њега,

али крајем друма, тако, да се његовом поздраву, што га је он њој тек за леђи довикнути могао, могла захвалити тиме, што је главом мало макла; густа црна коса се при том за мало дигла са плећа.

Чудно неко спокојство обузимало је целу појаву, па како је друмом даље јахала, није јој се на лицу приметити могло, да је састанак са странцем бар и толико љубопитства и дражи у њој побудио, колико се обично побуђује, кад се млад човек састане са лепом женском у самоћи. Да ли је удата или још девојка, то није путник нити из њеног одећа, нити из њеног понашања докучити могао. Прва младост као да је већ прошла била; но ипак јој је лице оживљавала нека свежина и чистоћа, каква се ретко у тим пределима налази код удатих женскиња. Ношња јој беше у пола варошка; само је свилена хаљина била

краћа, а мидер нешто мало више исечен. Уске је рукаве засукала била, чело није покрила била никаквом марамом, да га од сунца чува, а широк сламњи шешир висио је о седлу марвинчета.

Тек кад се странац побојао, да ће она заићи друмом, те му из вида нестати, предомислио се, те је за њом пошао. За час је био покрај ње, али је марвинче чисто јогунасто корачало крајем друма, тако, да је између сламњег шешира и брега остало врло мало места за странца. За време разговора, што ће га он сад с јахачицомм заподети, није се ова ни за час на њ осврнула. Глас јој је био крупан, а изговор хрђав напуљски. Али ма да је укратко одговарала, ипак јој није у гласу лежала жеља, да на кратко одбије незваника, нити да га дражи ђаволастим јогунлуком. (Наставиће се).

Ж И С Т А К.

Књижевне белешке.

(Алфонз Доде) чији роман „Фромон млађи и Рислер етарпиј“ излази у „Завичају“, написао је нов роман „Набоб“ (богаташ), који је у Паризу за кратко време доживио ево већ 32. издање.

Нов проналазак.

* (Фонограф,) један од најновијих изума човечјег ума јест справа, која говори. Америчанин Едисон изумео је на име справу, која све верно одаје, што јој се год пришане. На њој имаде левак за говор, у који може пустити човек ма какав глас, било говор, било песму, било што му драго; справа се по том навије и ода оне исте речи, што су јој речене, онаким истим гласом, како су речене, онаким истим нагласком. То „највеће чудо нашег доба“ — како називају фонограф — приказано је 27. фебруара о. г француској академији знаности у Паризу, и академија се уверила, да ту нема преваре. Фонограф је том приликом рекао, како „је врло велика част за њ, што се приказује академији“, — да богме, прво му је његов газда то „суфлирао.“ На путу од Америке у Јевропу забављао је све путнике, понављајући верно сваком речи, које су му изговорене. Склоп у фонографа такав је, да се глас не мора одмах одати, како се пусти у њ: може се држати годинама и десетинама годинама, па га пустити, кад човек усхте. Тако син, унук, праунук може после толико и толико година чути, како му је говорио отац, дед, прадед. По свему, што се јавља за фонограф, нема сумње, да „му предстоји велика будућност,“ да ће у механици играти велику улогу.

Различности.

(Поштен Словак.) Један берлински лист приповеда, о једном случају који се тамо десио, ово: У једној кући нове фридрихове улице десио се један приказ, који човека у срце дира, али којем се нешто мораш и насмејати. У другом спрату споменуте куће живи један лекар, који је намеран

да се за кратко време ожени. Баш је неколико поклона, намењени његовој заручници, на сто поређо, кад га из ненада једном болеснику позову. Такав позив младе лекаре обично јако узбуди. У тој забуни остави све адићаре на столу, а у брзини заборави и врата за собом забравити, па јури што је пре могао, камо га позваше. После неколико тренутака наиђе једно Словаче са мишоловкама и т. д. на врата и јако се уплаши кад виде, да у соби нема живе душе, а на столу толике скупоцености; промисли се мало, па онда се реши, да остане у стану лекаровом као чувар. Што намисли то и учини, скине сав његов еспап са леђа метне га пред врата, а он са прекрштеним ногама седе на под, па ће тако да чува улаз. Неколико особа долажаху да траже лекара, ал наш ти деран великуларму подиже, и непушташе их нипошто унутра. Једва једном дође и лекар кући, али ни њега нетеде пустити у собу, а кад му овај поче доказивати, да је то његов стан рече: О познајем ја добро берлинске крадљивце, недам ја да се оне лепе ствари са стола украду. Напоследку га лекар силом одгурне од врата, и кад виде да су све драгоцености на броју, похвале и он и они други који беху сведоци тога призора, поштење дротара тренинског: Али паничку, рече дротар, мора ми што поклонити, што нисам дао да украду оне лепе златне ствари. Лекар му пружи 4 банке свака од 5 марака. Што ћу ја с отим, рече Словаче готово кроз плач, зато што сам ја тако верно чувао собу, дали сте ми ове нашаране артије. о! о! и пређе из плача у право дерање. Лекар му узме из руке банке и пружи му на место њих исто толико у сребру. Сад се поче поштено Словаче да радује и викаше, за оволико новаца, могу себи кућу у Берлину купити, и с отим певајући отрча низ степене.

(У Индији) погинуло је год. 1876, које од зверова, које од отровних змија 19,273 људи и 54.830 комада марве; од људи је угинуло само од змија 15,946 од тигара 917, од курјака 887 а од слонова 52. Утамањено је пак 23,459 зверова и 212,371 отровних змија.

„Завичај“ излази сваке недеље. — Претплата се шаље администрацији „Заставе“ и „Завичаја“.

Рукописи пак, који се односе на уређење листа уредништву „Завичаја“.

Цена је листу за непретплатнике „Заставе“: на год. 3 ф. (8 дин.) на по г. 1 ф. 50 нов. (4 д.) на четврт год. 80 нов. (2 д.)